23 ta' Mejju, 1960 . Imhallan:—

Is-S.T.O. Prof. Sir Anthony J. Mamo, O.B.E., C.St.J., Q.C., B.A., LL.D., President:

Onor. Dr. A.J. Montanaro Gauci, C.B.E., K.M., LL.D.; Onor. Dr. W. Harding, C.B.E., K.M., B.Litt, LL.D.

Mary Xuereb ne. et.

Deraus

Nutar Emmanuele Agius.

Nutar — Danni — Enstewsi — "Cirka".

In-nutar li jaghti lill-klijent tieghu parir žbaljat bhala effett ta' nkurja gravi, jew 'gross neglicence'', jirrendi ruhu hati lejn dak il-klijent tad-danni derivanti mill-istess parir žbaljat.

Jekk f'kuntratt ta' končessjoni enfitewtika temporanea ż-żmien rimanenti tal-enfitewsi jigi ndikat bil-kelma "čirka". din il-kelma, skond il-gurisprudenza lokali, tkopri differenza biss ta' hamsa fil-mifa befn iż-żmien li fil-kuntratt jigi ndikat li baqa' biez tispičča l-enfitewsi u ż-żmien li fil-fatt ikun ghad baqa' biez l-enfitewsi tispičča.

Il-Qorti:— Rat l-att taċ-ċitazzjoni prezentat fil- Prim' Awla tal-Qorti Civili tal-Maestà tar-Regina, li bih l-atturi, premessi d-dikjarazzjonijiet kollha neċessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni, billi l-konvenut, imqabbad bhala nutar mill-awtur tal-atturi biex jaghmel l-att tas-subkon-ċessjoni enfitewtika lil Giuseppe Micalief tal-mezzanin numru 20 Mensija Street, San Giljan, ghall-perijodu rimanenti ta' 42 sena, kien tahom il-parir u ssuġġerielhom'li jituizzel, kif effettivament niżżel, fil-kuntratt relattiv publikat fis-7 ta' Marzu 1946, li dak il-perijodu rimanenti kien, ta' 55 sena bl-aġġunta tal-kelma "Cirka", iżda minghajr ma ghamel ebda limitazzjoni fil-patt tal-garanzija imweghda lill-konċessjonarju; u billi, kif jirriżulta mill-kawża "Giuseppe Micalef vs. Elena Grech et." deċiża mill-Onorevoli Qorti tal-Appell fis-16 ta' Gunju 1959, l-attriċi

nomine ģiet dikjarata responsabbli tad-danni lejn Micallef talli dak it-terminu residwali dikjarat ta' cirka 55 sena kien fil-fatt biss ta' 42 sena, u konsegwenzjalment, bejn danni u spejjež ģudizzjarji, l-attrici sofriet l-ispiža ta' £169.8.9 (dok. A u B); talbu li l-konvenut, prevja jekk hemm bžonn id-dikjarazzjoni li fir-redazzjoni tal-kuntratt fuq imsemmi ta' končessjoni enfitewtika, publikat fis-7 ta' Marzu 1946, huwa rrenda ruhu hati, u kwindi responsabbli, versu l-attrici nomine ta' žball grossolan u ta' nuqqas lampanti tad-diligenza, attenzjoni u kapacità mistennija fi-ežercizzju tal-professjoni tieghu notarili, jūgi kundannat ihallas lill-istess attrici in linea ta' danni l-imsemmija somma ta' £169.8.9, bl-imghaxijiet legali mid-data tannotifika tal-ittra nterpellatorja tal-15 ta' Lulju 1958;

Rat is-sentenza tal-Ewwel Qorti tal-31 ta' Ottubru 1959, li biha cahdet l-eccezzioni tal-preskrizzioni bijennjali eccepita mill-konvenut, bl-ispejjez ghall-istess konvenut;

Rat l-ulterjuri nota tal-eččezzjonijiet tal-konvenut, li biha qal li l-azzjoni hija preskritta ghax ghaddew hames snin, u dan in forza tal-art. 2261(f) tal-Kodiči Čivili, billi l-atturi naqsu li javanzaw il-pretensjoni taghhom middata tal-publikazzjoni tal-att, čjož mis-7 ta' Marzu 1946; b'rižerva ta' eččezzjonijiet ohra;

Rat is-sentenza ta' dik il-Qorti tas-27 ta' Frar 1960, li biha asteniet ruhha milli tiddecidi l-eccezzioni tal-pres-krizzioni kwinkwennali, ghax rinunzjata, u ddikjarat lill-konvenut hati ta' zball minhabba negligenza gravi u leggerenzza li ma hix konfacenti ghall-professioni tieghu fi-ghemil tieghu professionali fi-okkazioni msemmija fi-att tac-citazzioni, u tirrendieh responsabbli ghad-danni; liema danni l-attur illimita ghas-somma ta' £169.8.9 fuq precizata, u konsegwentement ikkundannatu ihallas is-somma mitluba, bl-imghax legali domandati, u bl-ispejjeż tal-kawża;

Dik il-Qorti kkunsidrat;

Mill-att promotorju tal-ģudizzju jirrižulta fuq liema

fatti l-atturi qeghdin jibbazaw it-talba taghhom kontra l-konvenut;

Illi in tema legali jinghad li, skond l-art. 1074, 1075 u 1076 tal-Kodići Čivili, li hija l-liģi komuni applikabbli ghal kulhadd indistintament, "kull wiehed iwieģeb ghall-hsara li tiģri bi htija tieghu"; u "jitqies fi htija kull min fi-ghemil tieghu ma južax il-prudenza, id-diliģenza u l-hsiet ta' missier tajjeb tal-familja"; u "kull min.... minghaji hsieb li jaghmel deni..... b'nuqqas ta' diliģenza, ta' prudenza jew ta' hsieb..... jaghmel jew jongos li jaghmel iddoveri mposti mill-liģi, huwa obligat ghall-hlas tal-hsara li tiģi minn hekk". Liema principji jabbraccjaw l-attijiet takommissjoni kif ukoll ta' ommissjoni. Il-limiti tar-responsabltà huwa dak rikjest u li jitnissel mill-prudenza, diliģenza u hsieb tal-"bonus pater familias", u mhux akbar, fin-nuqqas ta' dispožizžjoni espressa fill-liģi;

Illi d-dottrina u t-teorija tal-iskužabbiltā tal-izbalji ("errori") professjonali ma holqitx speči ohra ta' htija oltre dawk rikonoxxuti mill-ligi komuni; imma, minhabba d-diffikultajiet li jirrikorru dwar it-tfittčija tal-htija fl-izbalji li jaqghu umanament fihom l-ezerčenti tal-artijiet liberali, u čjoč il-professjonisti, stabbiliet kriterju prattiku; l-ghaliex, mentri mill-banda l-wahda mhux gust, u mhux anqas ražjonevoli. li jkun ritenut li professjonista ghandu jkun dejjem ritenut assolutament responsabbli, mill-banda l-ohra huwa per lo meno altrettantu assurd u inčivili li jiži sostnut li hu qatt ma ghandu jiži ritenut responsabbli, tkun kemm tkun gravi u kbira l-imperizja, l-imprudenza. l-inkurja u l-ležžerezza, li mill-provi tiži addimostrata li huwa jkun adopera fl-ezerčizzju tal-professjoni tieghu fil-kaž in konkret;

Illi kien ghalhekk li ğie fil-prattika mid-dottrina suğğerit li l-att tal-professjonista li jkollu l-effett dannus, irid jiği ezaminat intrinsekament fl-isfond tax-xjenza jew arti ta' min jikkommettieh jew jintrapprendieh. Infatti, din il-Qorti ma tahsebx li jista' jiği dubitat li l-professjonista li jittraskura l-formalitajiet indispensabbli u perentorji, jew juri negliğenzi ohra fl-ezercizzju tal-professjoni, jew jirrivela njoranza li mhix perdonabbli u langas tista' tigi immaginata fih, fil-kwalità tieghu, huwa indubbjament, anki skond il-ligi komuni, ikun tenut ghall-attijiet tieghu; l-ghaliex dawk il-fatti jew atti, u ommissjonijiet, jistghu u huma b'vigilanza personali possibbli li jigu evitati (ara Appell 2 ta' April 1951 in re "Victor Savona ne. vs. Dr. Asphar", u Appell 6 ta' Dicembru, recte Ottubru, 1958, in re "Carmelo Agius Fernandez vs. Dr. Filippo Nicolò Butigieg"); imma mill-banda l-ohra, jekk l-iżball tieghu jkun dovut ghall-imperfezzjoni tal-istess xjenza jew arti minnu etercitata, l-ghaliex fuq kwistjoni guridika huwa jabbraccja hsieb ta' skola anzikke ta' ohra, jew l-ghaliex il-Qorti ma tkunx taqbel mal-parir tieghu, jew ghaliex ilpunt ta' dritt ikun dubbjus jew kontrovers, certament listess eżercenti ma ghandux ikun ritenut responsabbli: l-ghaliex huwa, se maj, ikun ha zball, imma ma jigix b'hekk li ma wżax id-diligenza li trid il-ligi (ara Appell 16 ta' Frar 1945 in "Butigieg vs. Hirst ne."; Appell 13 ta' Frar 1905 in "Cremona utrinque"; Prim'Awla Civili 19 ta' Frar 1935 in "Giovanni Fava vs. Notaro Giovanni Vella"; Appell 4 ta' Dicembru 1957 in "Zammit vs. Dr. Caruana"; u Prim' Awla Civili 23 ta' Lulju 1958 in "Mosè Tabone vs. Dr. Joseph Cassar Galea");

Ikkunsidrat:

Illi, stabbiliti l-principji legali li fuqhom, fil-hsieb ta' din il-Qorti, hija pogguta l-azzjoni attrici, din il-Qorti sejra tghaddi sabiex težamina l-fatti fid-dettall li taw lok ghall-kawza;

Ikkunsidrat;

Illi l-kontendenti jaqblu li l-konvenut gie nkarigat mill-attur, fil-kwalità tieghu professjonali, ghar-redazzjoni tal-kuntratt imsemmi fi-att taċ-ċitazzjoni. Jirriżulta wkoli li Giuseppe Grech, ir-raġel ta' Elena Grech, kien soltu jin-kariga l-konvenut, li kien soltu jhaddimlu flusu, u kellu fiduċja ċjeka fih. Il-konvenut jammetti li, meta ġie moghti l-inkarigu, kien ġie vżat minn qabel li d-durata tal-enfitewsi, jew l-utili dominju li kien sejjer jinbiegh, kienet ta'

čirka minn 40 sa 43 sena (ara depozizzjoni tal-konvenut fol. 18 tergo tal-pročess tal-appell). Milli jidher, in-nutar mhux pozittiv jekk il-minuta kienetx ģiet imlestija minnu qabel ma marru ghandu l-partijiet jew kienetx lesta biss in parti. Huwa fatt li l-kontendenti jaqblu li waqt il-publi-kazzjoni qamet kwistjoni, jew ahjar saret osservazzjoni, fuq id-durata tal-utili dominju li n-nutar kien niżżel ta' 55 sena čirka, kif kellha okkażjoni li tosserva l-Qorti tal-Appell mill-ispezzjoni tal-minuta originarja, u ssemma li ż-żmien li kien fadal kien xi ftit fuq 1-40 sena (depożizzjoni tal-konvenut fol. 24). Anzi, skond l-attur (fol. 38 tal-pročess tal-appell), Giuseppe Grech kien li ghamel dik l-osservazzjoni lin-nutar, u waqqfu naturalment mill-qari tal-att; imma n-nutar qallu li dik iċ-ċifra ma kienet xejn, u li huwa (in-nutar) dahhalha l-ghaliex f'kuntratt iehor tal-istess post kienet tniżżlet dik id-durata; u kompla jghidlu, u naturalment jghid anki lill-prezenti ghall-att kollha, li "la hemm il-kelma 'cirka', lilu (lill-venditur) ma kienet sejra taghmillu ebda differenza, mentri lix-xerrej (Giuseppe Micallef) kienet tista' tiswielu, ghaliex, jekk ikun hemm izjed minn 42 sena čens, il-post ma jagghax fuq il-Knisja, imma jibqa' tax-xerrej, u kien ahjar li wiehed jibqa' fuq ir-rieh". Giuseppe Grech allura qal lin-nutar kliem li juri kemm kellu fidučja fih. Giuseppe Xuereb huwa korroborat fis-sustanza tad-diskors li qal li semma n-nutar mill-fatt sussegwenti, meta nqalghet il-kwistjoni u meta huwa mar ghand in-nutar biex jara x'ghandu jirrispondi ghall-pretensjoni ta' Giuseppe Micallef, u n-nutar irrilaxxjalu n-notament li jinsab fil-fol. 32 tal-process talappell:

Jinghad ukoll li qabel ma ģie ffirmat il-kuntratt Giuseppe Micallef staqsa lin-nutar kellux bžonn jaghmel xi ričerki, u din in-nečessità, skond il-hsieb ordinarju tal-hajja, Micallef hassha bi probabbilità kbira minhabba losservazzjoni 'ta' Giuseppe Grech lin-nutar fuq riferita; imma l-konvenut, li qai li ma kellux l-inkarigu jaghmel ir-ričerki, wieģeb lil Micallef:— "Ga fittixtlek..... ta' x'hix ser nithallas!" U fuq dik l-assikurazzjoni Micallef hallsu (ara depožizzjoni Micallef fol. 45 tal-pročess tal-appell).

Micallef huwa korroborat mix-xhud Carmelo Filletti (fol. 46 u ta' wara tal-appell);

Ikkunsidrat;

Illi fil-hsieb kunsidrat ta' din il-Qorti, in-Nutar Agius ma wżax dik is-savjezza fi-eżercizzju tal-professjoni tieghu li kien imissu uża; anzi b'dak il-parir li ta lill-partijiet fiatt, meta huwa ma kienx ghamel ir-ricerki mentiega, żbalja b'negligenza kundannabbli; "multo magis" meta huwa kien qieghed jirriferixxi ruhu ghal kuntratt iehor fejn huwa kien jaf li ma sarux ričerki. Jekk mbghad il-Qorti toqqhod biss fuq id-depozizzjoni ta' Giuseppe Micallef, korroborat mix-xhud Filletti, il-pozizzjoni tan-Nutar imsemmi dwar ir-responsabbiltà tieghu tippeggjora ruhha hafna; l-ghaliex l-istess, ghalkemm tibqa' fill-limiti tal-kolpa gravi, turi grad ta'responsabbiltà ta'natura aktar serja wkoll. Ma jistghax jinghad li n-nutar ta semplici kunsill, l-ghaliex huwa niżżel mill-ewwel id-durata ta' 55 sena, non ostante li Giuseppe Xuereb, kif in-nutar ammetta, kien qallu li kien fadal biss 42 jew 43 sena, u kwindi ma halliex l-ghażla tal-menzjoni tad-durata fl-att lill-partičipanti, imma mpona d-dečižjoni tieghu billi pperswadi-hom ma jalterawx dak li hu kien nižžel, u billi qalilhom li kien aktar vantaģģjus ghax-xerrej li tissemma dik iddurata, li ma kienetx ta' hsara lill-bejjiegh l-ghaliex dan kien kopert bil-kelma "čirka". Min jaghti kunsill ihalli f'idejn il-konsiljat il-libertà u r-responsabbiltà tad-deciz-joni; imma min jipperswadi bniedem li jkun jafda fih biex jaghmel dak li huwa jkun iddećieda li ghandu jsir, u dan jaccetta minhabba fil-fiducja li jkollu f'dik il-persuna, allura l-materja tohrog mill-isfera tal-kunsill u tidhol filmaterja tal-parir; li, jekk jirrizulta zbaljat l-ghaliex min jaghtieh ikun negligenti, in kwantu ma kellux bazi soda fuqhiex ipoggieh, meta seta' u kien possibbli li jkollu, allura dak il-professionista li hekk jaghmel huwa tenut ghad-danni skond il-ligi komuni:

Illi kwindi, fil-hsieb kunsidrat ta' din il-Qorti, il-konvenut ta parir li rrizulta zbaljat b'negligenza u leggerezza mhux konfacenti ghall-professjoni tieghu; l-ghaliex huwa

kien fil-possibbiltà, per mezz tar-ricerki fir-Registru Publiku, li jkun jaf kemm fil-fatt kienet id-durata tal-utili dominju in kwistjoni; u per konsegwenza huwa responsabbli ghad-danni;

Ikkunsidrat;

Illi l-attur qieghed jitlob id-danni ghall-ispejjeż u sorte tal-kawża li giet deciża fl-appell fuq menzjonata, u mhux qieghed jirreklama danni ohra;

Illi mid-dok. "A" fil-fol. 5 tal-process jirrizulta li hallas lill-avversarju tieghu, bhala sorte u spejjež, £114.1.10; lill-avukat tieghu, dok. "B" fol. 6, £53.19.11; mid-depozizzjoni tieghu tad-9 ta' Jannar 1960, 10s.; mill-ittra ufficjali tas-27 ta' Awissu 1954, 17s.1d. Total £169.8.10;

Rat fol. 64 in-nota tal-konvenut, li biha ddikjara li jinterponi appel!, u fol. 65 il-petizzjoni tieghu, li biha talah li s-sentenza fuq imsemmija tigi revokata; bl-ispejjeż tażżewg istanzi;

Omissis;

Ikkunsidrat;

Sabiex l-attrici tassoda l-azzjoni taghha hu necessarju li hija tipprova li l-indikazzjoni tal-perijodu restanti taccens "de quo", bhala ta' 55 sena, saret fuq parir tal-konvenut; u f'każ affermattiv, li dan il-parir kien l-effett ta' inkurja gravi ("gross negligence") mill-parti tal-istess konvenut;

Issa, mill-provi tal-kawża l-ohra ("Micallef vs. Grech et.", deciża minn din il-Qorti fis-16 ta' Gunju 1958). li ghalihom saret riferenza, u mix-xhieda tal-konvenut f'din il-kawża fol. 24 u 24 tergo, jirriżulta li kien hu li ta dak il-parir. Il-konvenut difatti jghid:— "..... u jiena komplejt nghidlu li l-ahjar haga naghmlu hekk ghaż-żmien (ghal hamsa u hamsin sena), però nźidu l-kelma 'cirka',

ghax ghalieh bhala venditur ma taghmillux hsara, u lill iehor bhala kumpratur tista' taghmillu gid";

Lanqas jista' jkun hemm xi dubju li dan il-parir ģie moghti lill-vendituri Grech (li taghhom hi eredi l-attrici); ghaliex mill-provi fuq imsemmija jirrizulta ezuberantement li l-konvenut kien in-nutar ta' fiducja tal-vendituri Grech, li kienu jinkarikawh anki per mezz tal-kunjatu Giuseppe Xuereb, zewġ l-attrici binthom. Dan ammettieh listess konvenut fix-xhieda tieghu fol. 18 tergo tal-process l-iehor, u fix-xhieda l-ohra tieghu, in kontro-ezami, moghtija f'dan il-process quddiem din il-Qorti fil-25 ta' April 1960; minbarra li jidher mill-provi l-ohra;

Il-konvenut iččita wkoll it-Troplong, Dto. Civ., Mandato, Vol. I, p. 14, para. 26; ižda dak il-paragrafu ghandu jittiehed mhux ižolatament, imma fil-kontest tal-istess argument trattat fil-paragrafu ta' qabel. Tant hu hekk li f'dak l-istess paragrafu ssir riferenza mit-Troplong ghalpara. 19, li fih jghid appuntu:— "Sonvi in questa materia migliaia di circostanze che possono rendersi interessanti e che il giudice non potrà trascurare". U f'dak l-istess paragrafu 19 dan l-awtur isemmi, bhala cirkustanza mportanti, dik li l-klijent ikun ghamel dak li ghamel minhabba "l'interposizione di una persona la quale colla sua autorità desta la confidenza", u bhala effett tal-"ascendente" li dik il-persuna jkollha "sullo spirito del suo cliente"; liema opinjoni tal-Presidente Fabro t-Troplong, non ostante l-kritika ta' awtur ienor; jghid:— "Io non la credo meno solida";

Din il-Qorti, ghalhekk, tirritjeni li r-responsabbiltà tal-konvenut ghandha titqies in bazi tal-principji ormaj pacifici in materja, u li hu ghandu jigi ritenut responsabbli jekk kien hemm mill-parti tieghu nkurja gravi, jew "gross negligence";

Ikkunsidrat;

Din il-Qorti taqbel mal-Onorabbli Qorti tal-Ewwel Is-

tanza li fil-każ in ispečje tirrikorri din l-inkurja gravi, ossija "gross negligence"; u dan taht dawn l-aspetti:—

- 1. Kien il-konvenut li, non ostante d-diffida li implicitament kienet qeghdha ssirlu bir-rimarki li gie pruvat li saru waqt il-publikazzjoni tal-kuntratt "de quo", fis-sens li ċ-ċens kien ghad fadallu biss 42 sena, b'inizjattiva proprja ta l-konsult ("l-ahjar haġa naghmlu hekk", fol. 24 tergo) li jinghad fi-att hamsa u hamsin sena bhala l-perijodu rimanenti tal-konċessjoni enfitewtika;
- 2. Kien naturali li dak il-konsult jiği accettat millvenditur Grech, bhala li kien gej minn ghand persuna talprofessjoni legali, u di pjù ta' fiducja taghhom bhala minnhom inkarigat dak inhar u f'okkazjonijiet qabel ukoll. Bhala dak li kien "ihaddimlu flusu" (ara process fol. 38 process l-iehor), kien loğiku li l-konvenut ikollu certu axxendent fuq il-venditur Grech (li kien analfabeta), fissens li dan ikun facilment dispost isegwi u joqghod fuq il-parir tieghu;
- 3. Il-konvenut ma llimitax ruhu ghal dak is-suggeriment, imma kompla jassikura lill-venditur Grech li d-dikjarazzjoni ta' hamsa u hamsin sena "ghalieh bhala venditur ma taghmillux hsara" (fol. 24 tergo ta' dan il-process); liema assikurazzjoni ma setghetx ma toperax fuq il-venditur fis-sens li sserrahlu mohhu kwantu ghal xi temuti konsegwenzi;
- 4. Il-konvenut kien jaf li dik id-dikjarazzjoni ma kienetx qeghdha ssir b'xi fondament, imma kienet biss dovuta ghall-fatt li fil-kuntratt li bih a loro volta l-konjugi Grech kienu xtraw ftit xhur qabel dan l-utili dominju (fol. 9 ta' dan il-pročess) kien jinghad ukoll hamsa u hamsin sena. Imma dak l-att kien sar bil-ministeru tal-konvenut, u hu kien jaf li fi-okkazjoni tieghu ma kienet saret ebda ričerka li kienet tiggustifika dik id-dikjarazzjoni;
- 5. L-indikazzjoni saret bil-kelma "ċirka". Issa, anki jekk wiehed jabbwona favur il-konvenut li hu ma kienx jaf li fil-gurisprudenza lokali din il-kelma tippermetti biss

tolleranza tal-hamsa fil-mija, ghax ma jistghax jinghad li din hi gurisprudenza komunement u generalment konoxxuta, però anki profan jista' jara li kelma simili ma tistghax zgur tkopri, fuq il-perijodu qasir ta' 55 sena, ammank ta' 13 il-sena, jew ta' kwazi 24%. Del resto, aktarx li l-kelma "cirka" kienet ripetizzjoni tal-istess kelma tal-kuntratt ta' qabel;

- 6. Kienet imprudenza kbira mill-parti tal-konvenut li f'dan il-kwadru ta' čirkustanzi ma jirrakkomandax li jsiru ričerki regolari (anki jekk ma kienx inkarigat biex jaghmilhom qabel), jew almenu kien imissu jinserixxi favur il-klijenti tieghu Grech xi klawsola ta' eżoneru ghassalvagwardja tal-interessi taghhom;
- 7. In-nutar konvenut kien anki diffidat minn kliem iehor li qallu x-xerrej Micallef qabel ma ffirma l-att. Xehed difatti Carmelo Filletti, fol. 47 tal-process l-iehor, li dan Micallef, li deher titubanti, staqsa lill-konvenut jekk kellux bzonn "jara xi haga ohra", u l-konvenut irrispondieh:—"Mela inti ta' xix sejjer thallas flusek?";

F'dawn il-kontingenzi din il-Qorti jidhrilha li kien hemm imprudenza tali mill-parti tal-konvenut li tammonta ghal- inkurja gravi, ossija "gross negligence", u ghalhekk hu jirrispondi ghad-danni. Dwar l-ammont tad-danni ma giet elevata ebda kontestazzjoni, almenu f'din is-sede tal-appell;

Ghalhekk din il-Qorti tiddečidi billi tirrespingi l-appell tal-konvenut u tikkonferma s-sentenza appellata; blispejjež kontra l-konvenut appellant.